

Vidiki večjezičnosti in medkulturnosti v mednarodnih projektih

Neva Čebtron

UP FHŠ, Oddelek za uporabno jezikoslovje in Inštitut za medkulturne študije
neva.cebron@fhs.upr.si

Uvod

V zadnjih desetletjih je internacionalizacija visokega šolstva globalna usmeritev, čeprav v različnih okoljih opisuje različne procese prenove in mednarodnega povezovanja (Yemini 2015). O pristopih in načelih prenove poroča veliko avtorjev (npr. Byram 2018; de Wit 2011; Phillipson 2006), ki pri tem poudarjajo osrednji pomen večjezičnega in medkulturnega sporazumevanja v teh procesih in opozarjajo na redkost opisov dejanskih poskusov medkulturno ozaveščene, enakopravne implementacije internacionalizacije v visokošolski prostor. Pričujoči prispevek pregleduje prav uvide uresničevanja procesov internacionalizacije s projektnim razvijanjem občutljivosti za medkulturne in večjezične vsebine v našem visokošolskem okolju.

Fakulteta za humanistične študije (FHŠ) je nastala manj kot leto dni po podpisu *Bolonjske deklaracije* (Evropski ministri za izobraževanje 1999), torej na začetku bolonjske prenove, ki je predvidela reformo visokošolskega izobraževanja z vzpostavitvijo enotnega evropskega visokošolskega prostora (EHEA) ob spoštovanju raznolikosti kultur in jezikov, s tem pa spodbujala internacionalizacijo visokošolskih ustanov. Med glavnimi cilji bolonjske prenove je bila vzpostavitev evropske razsežnosti visokega šolstva skozi študijsko mobilnost in z medinstitucionalnim sodelovanjem v pedagoškem in raziskovalnem okolju. Predpogoj za uspešnost take visokošolske prenove pa je razvijanje medkulturne sporazumevalne ozaveščenosti, saj omo-

goči pristno povezovanje akademskih ustanov iz različnih kulturnih okolij. Tako se je FHŠ že na samem začetku soočila z izzivom, kako raziskati in definirati svoje študijske vsebine v smislu internacionalizacije akademskega prostora.

Primorska in še posebej območje Slovenske Istre, kamor se je umestila nova visokošolska ustanova, sta po svojem geografskem in zgodovinskem položaju stičišči različnih kultur in zato globoko vpeta v zavedanje pomena raznojezičnosti in večkulturnosti, kar je dodatno spodbudilo hitro vključevanje FHŠ v globalizacijske trende internacionalizacije. Zastavila je visokošolske študijske programe, ki so sodobne metode poučevanja tujih jezikov obogatili z etnografskimi, s sociološkimi in kulturološkimi pristopi ter vpogledi, ti pa so izhajali tudi iz mednarodnih raziskovalnih in aplikativnih projektov o medkulturnosti in večjezičnosti.

Več avtorjev (npr. Jones 2015; Byram 2011; Aškerc Veniger in Flander 2017) namreč meni, da internacionalizacija brez študija tujih jezikov ne obstaja. Zato se prispevek osredotoča prav na vključevanje medkulturne in večjezikovne dimenzije v raziskovalne in pedagoške aktivnosti FHŠ in kasnejše UP FHŠ, kot se je razvijala ob neposrednih stikih med učitelji, raziskovalci ter študenti iz različnih jezikovnih in kulturnih okolij ob skupnih projektih ter izmenjavah. Medkulturne vsebine so v procesu nastajanja jezikovnih učnih načrtov izhajale iz neposredne potrebe in izkušnje sporazumevanja ter sodelovanja med mednarodnimi sodelavci, čeprav so pomembni vzgibi za vzpostavljanje mednarodnih sodelovanj sledili institucionalnim spodbudam in možnostim povezav v okviru različnih programov Evropske skupnosti (npr. program Leonardo da Vinci, program vseživljenjskega izobraževanja, program Erasmus Plus).

Raziskovalni vpogledi so spodbudili tudi oblikovanje novih jezikovnih študijskih programov, ki so globalizacijske trende internacionalizacije opredelili skozi prizmo medkulturnega dialoga. Mednarodno dimenzijo so namreč uvajali preko sodelovanja in solidarnosti med narodi in kulturnimi okolji, z vzpostavljanjem sinergije med pristopi in vpogledi, utrjenimi v različnih akademskih sredinah, ter s prenosom in kroženjem dognanj poglobljali kakovost ter relevantnost pridobljenih znanj, s tem pa prispevali k razvoju novih pedagoških in raziskovalnih standardov.

Gre torej za pristop k internacionalizaciji visokošolskega prostora, ki spodbujanje »družbe znanja« razume predvsem kot znanstvenoraziskovalno sodelovanje in izmenjavo znanj med enakovrednimi partnerji v mednarodnih projektih v smislu solidarnostnega internacionalizma, zato spod-

buja radovednost in vedoželjnost udeležencev (učiteljev, raziskovalcev in študentov) pri odkrivanju kulturne »drugosti«, »drugačnosti« pa tudi pri spoznavanju sebe ob srečanju z različnimi kulturnojezikovnimi okolji in pri prepoznavanju podobnosti med narodi ter kulturami.

V prispevku najprej predstavimo nekaj osrednjih pogledov na internacionalizacijo visokošolskih ustanov, nato pa naštejemo, pregledamo in ovrednotimo mednarodne projekte, ki smo jih v dvajsetih letih izpeljali na FHŠ. Z analizo dosedanjega dela želimo namreč oceniti utemeljenost dosedanjih pristopov in preveriti vrednote, ki jim gre slediti v prihodnje.

1. Pregled pomembnejših mnenj na internacionalizacijo univerz

Razprave o sodobnih izzivih visokošolskega prostora kot ključne koncepte izpostavljajo globalizacijo, internacionalizacijo in medkulturnost. *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji* govori o globalni vzgoji in globalizacijo opredeljuje kot »proces vedno večjega medsebojnega povezovanja in odvisnosti vseh ljudi med seboj«, kar zahteva prilagodljivo znanje in odprto ter enakopravno družbo, vendar dokument hkrati izpostavlja »prevlado zahodnega načina življenja po vsem svetu in izginjanje etničnih posebnosti posameznih skupin in narodov«. Zato opozarja na nujno razvijanja zavesti o narodni identiteti ob vključevanju v mednarodni prostor, a obenem spodbuja »spoštovanje drugačnosti, sodelovanje z drugimi, razumevanja in sprejemanja različnosti, kar vodi v medsebojno strpnost, spoštovanje, solidarnost in sožitje«. Večjezičnost dokument uvaja kot »eno od načel sodobne družbe in temelj strpnosti med narodi«, ki naj spodbuja medkulturni dialog in ozaveščenost (Krek in Metljak 2011, 17, 34, 44), da bo proces vzgoje in izobraževanja »soustvarja[l] družbo brez medkulturnih konfliktov«, še opozarja N. Zudič Antonič (2009, 31).

Podobno *Strategija internacionalizacije slovenskega visokega šolstva 2016–2020* (2016, 5) slovensko visoko šolstvo umešča v globalni visokošolski prostor, ki ima z internacionalizacijo priložnost, da izboljšuje kakovost v sodelovanju s tujimi visokošolskimi institucijami in se tako odziva na globalne izzive. Izpostavi, da je »poznavanje in razumevanje drugih kultur in narodov ter obvladovanje tujih jezikov bolj kot kdaj koli prej bistvenega pomena za delovanje v sodobnem medkulturnem in globalnem okolju« (Aškerc Veniger in Flander 2016, 10), zato razvijanje medkulturne ozaveščenosti in pridobivanje medkulturnih oziroma globalnih kompetenc uvršča med ključne strategije internacionalizacije.

Vendar internacionalizacije visokega šolstva ne gre enačiti z globalizacijo izobraževalnega procesa, opozarja J. Knight (1997, 6), saj je globalizacija večplasten proces in ima zato »v različnih državah zaradi značilnosti narodove zgodovine, običajev, kulture in prednostnih ciljev raznolike vplive« (moj prevod). Prav iz tega razloga Byram (2018) poleg koncepta internacionalizacije uvaja še internacionalizem, torej sklop vzgojnih, pedagoških in raziskovalnih vrednot, ki naj usmerjajo proces internacionalizacije visokega šolstva. Po zgledu Hallidaya (1988) Byram med osrednje internacionalistične vrednote šteje usmeritev k poglobljenemu razumevanju drugih preko enakopravnega sodelovanja, ki pri iskanju in doseganju skupnega miru ter blagostanja sledi demokratičnim procesom in človekovim pravicam.

Vzvod za internacionalizacijo v izobraževalnem kontekstu globalizacija namreč pogosto išče predvsem v tržnih vzgibih (Gacel-Avila 2005; Jiang 2008), zanemarja pa vrednote enakopravnega in neodvisnega sodelovanja med narodi, ki gradi na vzajemnem spoštovanju in prepoznavanju kulturne raznolikosti kot vzgibu za učenje, kritično razmišljanje, spoznavanje drugačnosti in raznolikosti v svojem ter v mednarodnem okolju. Univerzalnost znanja, ki je osrednja premisa internacionalizacije visokošolskega prostora, se lahko širi le z zavezo mednarodne akademske skupnosti za napredek znanosti ob spoštovanju internacionalističnih vrednot, temeljev demokratičnega humanizma¹, in prepoznavanju kulturnih razlik med posameznimi akademskimi okolji (Rizvi 2017).

Medkulturnost kot ključni element povezovanja visokošolskih ustanov predpostavi, da mednarodni sodelavci prepoznajo in upoštevajo različnost akademskih tradicij, navad, pristopov v pedagoškem in raziskovalnem okolju (Byram 2008, 5). Medkulturna ozaveščenost nam pomaga, da uvidimo kulturne razlike in podobnosti, razumemo drug drugega in enakopravno poiščemo skupne rešitve problemov ter odgovore na vprašanja. Medkulturna sporazumevalna zmožnost in večjezičnost sta zato osrednja cilja visokošolske prenovе, saj omogočata študentom in učiteljem, da enakopravno vstopajo v mednarodna sodelovanja, zaznajo vplive moči, jih obvladajo in se uprejo prevladi »zahodnih vrednot«, predlaga E. Jones (2015).

Phillipson (2006) je še jasnejši v svojih stališčih glede internacionalizacije, ki vpeljuje angleščino kot »lingvo franko« v izobraževalnem procesu. Opozarja namreč, da je večjezičnost družbeni kapital, ki se mu visokošolska sfera ne sme odpovedati, čeprav jezikovnega vidika *Bolonjska dekla-*

1 Po Kuelhu (2009) je demokratični humanizem jasno ubeseden v *Deklaraciji o človekovih pravicah*.

racija ne omenja, kar vodi v zaključek, da v prenovljenem visokem šolstvu predvideva sporazumevanje v angleškem jeziku, kakor tudi doseganje vsiljenih zahodnih standardov kvalitete znanja. Takšna internacionalizacija bi sledila standardizaciji po zgledu multinacionalk (npr. Hollywood, McDonalds), osiromašila pa bi nas za številne vpogledne in dognanja, ki niso zabeleženi v angleščini in se izmuznejo situ poenostavljenega ubesedovanja v vsakršni »lingvi franki«. Raznolikost znanja in védenja, vzniklega v različnih kulturnih okoljih in akademskih sredinah, izhaja iz prepleta samoniklosti jezika in kulture (Fiormonte 2017; Liddicot in Scarino 2013, 14). Dostop do poglobljenega razumevanja tančin različnih kultur in védenja omogoča le znanje jezika, s katerim se kulturno okolje ubeseduje oziroma ga zaznamo le s pretanjenim soustvarjanjem pomenov v raznojezičnem okolju in s prepoznavanjem vezi med kulturo ter jezikom v medkulturnem sporazumevanju.

2. Mednarodni projekti kot povezovanje kulturnih okolji

Z možnostjo vključevanja v mednarodne projekte v okviru vrste programov (npr. Leonardo da Vinci, Comenius, Interreg, Tempus, Vseživljenjsko učenje, Erasmus) je Evropska skupnost spodbujala obliko internacionalizacije šolstva in vzgoje, ki visokošolske ustanove motivira za povezovanje v mednarodne mreže visokošolskih učiteljev. Vsebine, ki nastajajo s prepletanjem jezikovno in kulturno različnih izkušenj ter znanj strokovnih sodelavcev v mednarodnih skupinah, vodijo k soustvarjanju univerzalnega znanja, ki prepozna, razume in spoštuje dragocenost različnosti.

FHŠ je bila na tem področju od same ustanovitve dejavna in učinkovita, kot kažejo številni uspešno zaključeni mednarodni projekti v dvajsetih letih obstoja. Kot koordinator ali kot partnerji smo predavatelji jezikov in sodelavci drugih strok na FHŠ namreč soustvarjali naslednje projekte²:

- 1) *Cross-Cultural Business Correspondence (CCBC)* (»Medkulturno poslovno dopisovanje«), program Leonardo da Vinci – Nadnacionalne partnerske mreže, 2001–2004;
  - 2) *Work Experience in Cultural Management* (»Praksa iz kulturnega managementa«), program Leonardo da Vinci, Študentsko strokovno usposabljanje v tujini, 2003–2005;
- 2) Prispevek se omejuje na razpravo o projektih, v katere je avtorica tega prispevka aktivno vključevala svoje študente in ocenjuje, da so pomembno vplivali na razvoj medkulturne ozaveščenosti njenih študentov.

- 3) »Promocija manjšinskih jezikov v večjezičnih območjih s poudarkom na izobraževanju učiteljev in učiteljic«, program Comenius 2.1., 2003–2006;
- 4) *Language As a Bridge to Intercultural Communication and Understanding (LABICUM)* (»Jezik kot most k medkulturnemu sporazumevanju in razumevanju«), ARRS L6-6085 in Britanski svet, 2004–2007;
- 5) »INFO – opredelitev modela za usposabljanja učiteljev v večjezičnih okoljih«, program Comenius 2.1, 2004–2007;
- 6) »Jezik kot kulturna kohezija in človeški kapital«, ARRS, V5-0943, 2004–2006;
- 7) »Učinkovitost dvojezičnih modelov izobraževanja na narodno mešanih območjih – izziv in prednost za Evropo jezikov in kultur«, ARRS, V5-0247, 2006–2008;
- 8) »Jezik – Lingua: Večjezičnost kot bogastvo in vrednota čezmejnega slovensko-italijanskega območja«, Interreg Italija – Slovenija, 2007–2013;
- 9) *Promote Education and Reciprocal Understanding Through Multicultural Integrated Teaching (PERMIT)* »Pospešitev vzajemnega razumevanja v izobraževanju z vključevanjem večkulturnosti v poučevanje«, program *Promotion of the Civil Society Dialogue Between EU and Turkey*, 2008–2009;
- 10) *Multilingualism in Europe as a Resource for Immigration – Dialogue Initiative among the Universities of Mediterranean (MERIDIUM)* (»Večjezičnost v Evropi kot vir za priseljence«), program Vseživljenjsko učenje, KA2, 2008–2011;
- 11) *European University Network on Multilingualism LLP – Languages (EUNOM)* (»Mreža evropskih univerz za večjezičnost«), program Vseživljenjsko učenje, KA2, 2009–2011;
- 12) »EDUKA – Vzgajati k različnosti«, Interreg Italija – Slovenija, 2011–2014;
- 13) *Languages for Specific Purposes – Language Centres for Cultural Heritage Preservation (LSP Heritage)* (»Strokovni jeziki – Jezikovni centri za ohranjanje kulturne dediščine«), program Vseživljenjsko učenje, KA2, 2012–2015;
- 14) *Intercultural Education Resources for Erasmus Students and their Teachers (IEREST)* (»Priročnik za medkulturno pripravo štu-

- dentov na izmenjavo Erasmus«), program Vseživljenjsko učenje, KA2, 2012–2015;
- 15) »UP IN SVET – Mednarodna vpetost Univerze na Primorskem«, OP RCV_VS-13-25, 2013–2015;
  - 16) »Institucionalna dvojezičnost na narodnostno mešanih območjih v Sloveniji: evalvacija dodatka za dvojezičnost«, ARRS, J6-9373, 2018–2021;
  - 17) *Language Guidance Tool for Improving Language Knowledge (LanGuide)* (»Orodja za izboljšanje znanja jezikov«), program Erasmus Plus, KA2-HE-01/19, 2019–2022.

Učinke novih znanj in pogledov, ki smo jih razvili z mednarodnim mreženjem, nato pa vnesli v predavalnice in v širše okolje, je težko natančno oceniti. Pomembno je ugotoviti, da smo v projektih vstopali v partnerske odnose vzajemnega učenja ter spoznavanja ne glede na stopnjo politične moči ali ekonomskega razvoja udeleženih držav, s tem pa pripomogli k iskanju univerzalnega znanja in razvijali vrednote internacionalizma v naši akademski sredini.

V nadaljevanju se bomo osredotočili le na tiste projekte, kjer lahko najnazorneje prikažemo udejanjenje razsežnosti medkulturnega sporazumevanja.

3. Pristopi, metodologija in vpogledi nekaterih uspešnih projektov

Kriteriji za vrednotenje mednarodnih projektov (de Wit idr. 2005) kot orodij za vzpostavljanje internacionalizacije izpostavljajo namen ali cilj projekta, njegovo funkcijo v visokošolskem sistemu ali znotraj posamezne visokošolske ustanove in učinke oziroma vključevanje rezultatov v domači ali mednarodni visokošolski prostor. Byram (1997) za projekte o medkulturnosti dodatno predlaga oceno pridobljenega znanja, spretnosti in pa preoblikovanje stališč ter dojemanja »drugosti« in različnosti.

Če upoštevamo gornja merila, lahko namen projekta CCBC opredelimo kot spodbujanje medkulturne občutljivosti med študenti z neposrednim sodelovanjem v mednarodni mreži študentskih izmišljenih podjetji. Študentje so namreč pri istoimenskem predmetu zastavili simulacijo poslovnega okolja, v katerem so srečali poslovne partnerje, tj. navidezna podjetja študentov z drugih visokošolskih ustanov po svetu, jih spoznavali in se jim predstavili, nato pa vzpostavili simulirane poslovne stike

preko niza poslovnih dopisov, elektronskih sporočil in telefonskih dogovorov ali srečanj preko Skypa. V simuliranem poslovnem okolju so opazovali in spoznavali kulturne razlike ter podobnosti vrstnikov po svetu, hkrati pa so se morali na sporočila ustrezno odzivati, upoštevajoč vrednote drugih kultur in poslovnih navad. Mednarodna mreža ustanov, ki so se vključile v projekt CCBC, se je širila iz leta v leto, na višku uspešnosti je vključevala 17 ustanov iz Slovenije, Avstrije, Estonije, Madžarske, Švice, Francije, Italije, Indije, Nemčije. Poleg spletne strani z vsemi študentskimi predstavitvami smo izdelali še prilagojen učbenik, *portfolio* in vodnik za učitelje (Čebon 2004). Sredstva programa Leonardo da Vinci so se iztekla v treh letih, projekt pa smo zaradi zanimanja študentov v partnerskih ustanovah izvajali še deset let, vse do 2014. Učitelji in študentje smo pri tem širili svoje obzorje in pridobivali kulturne vpoglede v nova okolja. Projekt CCBC je sicer v celoti potekal v angleščini kot »lingvi franki« poslovnega sveta, kar je bil poseben izziv, saj so sporočila izhajala iz »lingvakulture«³ vsakega udeleženca in s tem ponujala poglobljen vpogled v stičišča kulturnih vzorcev ter odnosov.

Projekt LABICUM smo zastavili na pobudo Britanskega sveta v Sloveniji, ki je želel novoustanovljeni Univerzi na Primorskem pomagati pri vključevanju v procese internacionalizacije. Zato nam je ponudil sodelovanje najvidnejših angleških svetovalcev za raziskovanje in poučevanje medkulturne sporazumevalne zmožnosti ter državljanske vzgoje. V projekt so bili vključeni jezikoslovci z vseh takratnih članic Univerze na Primorskem. Poleg delavnic z angleškimi svetovalci smo jezikoslovci nabirali znanje tudi z obiski visokošolskih ustanov v tujini, in sicer Univerze v Durhamu v Angliji, Univerze v Strasbourgu v Franciji in Univerze Ca' Foscari v Italiji. Rezultat poglobljenega raziskovanja medkulturnih vsebin sta bila dva učbenika z naslovom *Bližina drugosti*, in to v angleščini (Čebon 2008) in v italijanščini (Zudič Antonič in Malčič 2007). Oba učbenika sta pridobila pohvale mednarodnih ocenjevalcev, najzanesljivejša potrditev pa je priznanje študentov, ki se še vedno spodbudno odzivajo na pristope k razvoju medkulturne senzibilnosti, uporabljene v teh gradivih. Očitno so nasveti Mika Byrama, enega od svetovalcev pri projektu LABICUM, pomagali razviti pristope, ki spodbujajo radovednost in interes za spoznavanje drugih kultur, njihovega razmišljanja in strukturiranja sveta, hkrati pa ozaveščajo našo lastno vpetost v kulturne obnašanske vzorce. S temi vzorci se namreč moramo soočiti, če naj odpremo pot spoznavanju ljudi iz drugih kul-

3 Koncept »lingvakultura« uvaja K. Risager (2012) kot vpetost posameznika v materni jezik in kulturo, ki pronica tudi v izražanje v tujih jezikih.

turnih okolji in premostimo kulturno pogojeno razmišljanje, vrednotenje in dojemanje.

S projektom PERMIT smo nekoliko izstopili iz evropocentričnega sveta ob srečanju s turškim šolskim okoljem, saj so vodje projekta z Univerze Yildiz v Istanbulu k sodelovanju povabili UP FHŠ in italijansko Ca' Foscari. Namen projekta je bilo prepletanje izobraževalnih praks na področju medkulturnosti v vseh treh državah, zato so bili vključeni tudi srednješolski učitelji iz vseh treh okolji. Hkrati si je projekt zastavil cilje čezkurikularnega in računalniško podprtega ozaveščanja medkulturnosti, zato so bili vključeni učitelji različnih učnih področji, velik poudarek pa smo namenili srečevanju dijakov v virtualnem okolju. V preliminarni raziskavi smo se osredotočili predvsem na dojemanje večjezičnosti, raznojezičnosti in medkulturnega sporazumevanja v vseh treh kulturnih prostorih ter v dojemanju drugosti ugotovili vrzeli kot tudi izpade šovinizma. Učna gradiva, ki so jih srednješolski učitelji razvili na naših seminarjih, so nastala v sodelovanju več učiteljev iste stroke iz različnih držav. Omogočila so nam, da neposredno spoznamo različne vzgojne in izobraževalne pristope, se soočimo s pogledi in praksami stanovskih kolegov. Tako so nastale občutljive učne pole, usmerjene v preraščanje nestrpnih odnosov predvsem z boljšim znanjem o drugih in s poglobljenim spoznavanjem samega sebe preko drugih in drugačnih.

Interdisciplinarnost opredeljuje tudi projekt LSP Heritage, ki je vzpostavil vez med večjezičnostjo in varstvom kulturne dediščine, saj je bil njegov temeljni namen analiziranje raznolikosti polstrokovnega in strokovnega besednjaka za to področje, nato pa vdelava rezultatov raziskave v večjezične učbenike tujih strokovnih jezikov. Projekt je izpostavil tudi učne jezike z manj številnimi govorci, kot sta grščina in slovenščina. Vodje projekta z Univerze v Solunu so k sodelovanju povabili jezikoslovce in muzeologe iz Slovenije, Francije, Italije, Španije in Maroka. Osrednja dejavnost projekta je bila poletna šola za mednarodne študente v Etnografskem muzeju v Larisi v Grčiji kot tudi delavnice na Univerzi Sapienza v Rimu in na UP FHŠ, kjer so študentje in drugi udeleženci lahko spoznavali pomensko zamikanje strokovne terminologije s področja kulturne dediščine v različnih jezikih. Za nadaljnje poglobljanje v izražanje »lingvakulture« v jezikovnih vzorcih kulturne dediščine smo tudi sestavili večjezične primerjalne korpuse. S svojo jasno naravnostjo v večjezično sporazumevanje tudi v okviru strokovnih domen je projekt LSP Heritage opozoril na nevarnosti in pasti poenostavljenega prevajanja v »lingvo franko«, ki zožuje pomen-

ske nianse strokovne terminologije in potepta vez med kulturo in jezikom. Prav to pa lahko tudi prepreči resnično prevajanje in oplajanje znanja med različnimi jezikovnokulturnimi okolji.

Najneposredneje se je z razvijanjem medkulturne sporazumevalne zmožnosti ukvarjal projekt IEREST. Koordinatorke projekta z Univerze v Bologni v Italiji so zbrale mednarodno skupino predavateljev o medkulturnosti in zastavile vodnik za študente pri sporazumevanju med medkulturnimi srečanji v okviru mednarodnih izmenjav. Poleg sodelavcev z Univerze v Leuvnu, (Belgija), Univerze Durham (Anglija), Univerze v Chambéryju (Francija), Univerze v Helsinkih (Finska) in Univerze na Primorskem so v delo vključile tudi predstavnike študentskih organizacij in agencij, ki spodbujajo mednarodne študentske izmenjave. Iz sodelovanja in izmenjave nazorov te sredine je nastal učbenik IEREST (Beaven in Borghetti 2015), ki študentom in njihovim učiteljem predlaga medkulturno ozaveščeno pripravo na srečanje s tujim akademskim okoljem. Sooča se s potrebami generacije Erasmusovih študentov, da delovne in študijske izkušnje v tujem kulturnem okolju razume, ozavesti in ponotranji v izkušnjo, ki bo študente pripravila na transkulturno življenjsko pot v globaliziranem svetu. Zato učbenik opozarja na zablode esencialističnega pristopa in nevarnosti pristajanja na stereotipe ter rasizme, spodbuja pa kritično razmišljanje o sporazumevanju med kulturnimi in družbenimi skupinami. Pogloblja se tudi v teme o kulturni identiteti in državljskih pravicah. Pristopi v učbeniku so tako inovativni in domišljeni, da je učbenik žel pohvale med najvidnejšimi strokovnjaki s področja medkulturnosti (npr. Holliday, Byram, Dearsdroff). Avtorji učbenika pa se zavedamo, da ima pomembno pomanjkljivost, in sicer da predvideva sporazumevanje v angleščini kot »lingvi franki« kulturne hegemonije. Prav zato smo gradiva iz učbenika prilagodili potrebam študentov v svojem okolju in spodbujamo učitelje iz drugih jezikovnih in kulturnih okolij, da postopajo enako.⁴

Našteti projekti zamikajo raziskovalni in pedagoški pogled v različne smeri. Skupno jim je širjenje zavedanja pomena večjezičnosti, medkulturne osveščenosti in kritičnega pogleda na svet med študenti, kar jih hkrati spodbuja k aktivnemu udeleževanju v dogajanja v njihovem okolju.

4 Projekt je na razpolago za nadaljnjo razdelavo in predelavo v aplikaciji HumBox (Humbox, IEREST).

Zaključek

Medkulturna sporazumevalna zmožnost gradi most med drugim, drugačnim in lastno razlago sveta preko učenja drugega jezika (tujega jezika ali jezika narodnostnih skupnosti v okolju) ter hkratnega celovitega spoznavanja novega jezikovnokulturnega okolja. Večjezična okolja kot stičišča različnih kultur omogočajo, da se sodobne metode poučevanja lahko obogatijo z etnografskimi, s sociološkimi in kulturološkimi pristopi in vpogledi (Gržina Cergolj 2020). Dvojezično območje Slovenske Istre je prostor srečevanja in prepletanja družbenih skupin in tako ponuja možnost za razvijanje medkulturne sporazumevalne zmožnosti, s tem pa pogloblja dimenzije globalizacije in internacionalizacije visokošolskega prostora z vrednotami solidarnosti in enakopravnosti. Prav to je skupna nit vsem projektom, predstavljenim v prispevku.

Izhajajoč iz kriterijev za vrednotenje projektov, ki smo jih nanizali v prejšnjem poglavju, lahko ugotovimo, da je bil osrednji namen vseh predstavljenih projektov ozaveščanje pomena večjezičnosti in medkulturnosti. Funkcija projektov se izkaže kot iskanje različnih pristopov za razvijanje take ozaveščenosti, razvijanje spoznavnih in sporazumevalnih zmožnosti med študenti in učitelji, kar naj vodi v nove vpoglede, s tem pa tudi v preoblikovanje stališč do sebe in do drugih, skratka do različnosti nasploh. Kot učinek projektov lahko štejemo veliko odzivnost študentov za študijsko in delovno mobilnost, kar izkazujejo naraščajoče številke projektov mobilnosti na UP FHŠ (Univerza na Primorskem, n. d.). Še neposredneje se učinki izkazujejo v pozitivnih vtisih in spominih, ki jih sporočajo študentje v svojih poročilih ob povratku s študijskih izmenjav. O bivanju v tujini govorijo kot o nadgradnji vpogledov, pridobljenih v učnem procesu z neposredno izkušnjo drugačnosti v smislu rase, religije, kulture in jezika, kar pomeni premagovanje čustvenega odziva na stereotipne predstave, s tem pa omogočanje novih spoznanj in novega pogleda na svet ter spodbuditev želje po poglobljenih raziskovanjih drugih kultur in novih medkulturnih srečanjih⁵.

S projekti smo namreč gradili pristope, ki so skupni vsem vsebinam na UP FHŠ, pristope, ki so usmerjeni v razvoj študenta kot posameznika in kot družbenega dejavnika. Cilj pristopov in gradiv, ki so nastali v projektih, je spodbujanje študenta, da polno razvije svoje intelektualne potencialne v družbeni sredini, ki jo z enakovrednimi ljudmi v svoji okolici aktivno so-

5 Povzeto po poročilih o delovni praksi v tujini, Avtobiografija medkulturnih srečanj, študentov študijskega programa Medkulturno jezikovno posredovanje.

ustvarja z občutljivostjo osebe, ki razume druge in zna izraziti sebe, svojo kulturno identiteto, kot tudi ubesediti svoje pomene v več jezikih.

Ob koncu razprave je pomembno ugotoviti, da projekti predvidevajo in izpostavljajo podobnosti med različnimi učnimi okolji, kar omogoča prenašanje in dojemanje nians različnosti. Nikakor pa izsledki projektov ne pristajajo na prevlado kulturnih vzorcev ene skupine. Mednarodni projekti in sodelovanje visokošolskih ustanov v obdobju multilateralizma vodijo v partnerske odnose vzajemnega učenja in raziskovanja učiteljev iz različnih kulturnojezиковnih okolji, ki s solidarnimi odnosi in z medkulturno ozaveščenostjo lahko premagajo dominantno kulturno hegemonijo.

Projekti namreč izhajajo iz osrednje prednosti Evrope, kar je kapital naše jezikovne in kulturne raznolikosti, ki se izraža v občutljivosti za drugačna videnja ter ozaveščenosti o pomenu posameznika in njegovih kulturnih korenin. Prav na to opozarjajo ustanovne listine Evropske skupnosti in dokumenti, ki smo jih našeli v uvodu. Čeprav *Bolonjska deklaracija* spregleda ali zanemari kulturnojezиковni vidik povezovanja akademskega okolja v iskanju enotnega akademskega prostora in internacionalizacije, pa številni mednarodni projekti, tudi tisti, našeti v tem prispevku, dokazujejo, da ne smemo in ne želimo opustiti dragocenega, pristnega prispevka izmenjave znanj med kulturnojezиковnimi okolji, da učenje tujih jezikov razumemo kot odpiranje okna v svet drugih kultur, ki jih je vredno spoznati takšne, kot se nam hočejo predstaviti v natančnosti izražanja svoje kulture. To je pot, po kateri UP FHŠ stopa tudi v tretje desetletje.

Viri in literatura

Literatura

- Aškerc Veniger, K., in A. Flander. 2017. »Nove poti internacionalizacije v visokem šolstvu: internacionalizacija doma in/ali internacionalizacija kurikulum.« V *Vidiki internacionalizacije in kakovosti v visokem šolstvu*, ur. S. Rutar, S. Čotar Konrad, T. Štemberger in S. Bratož, 23–34. Koper: Založba Univerze na Primorskem.
- Beaven, A., in C. Borghetti, ur. 2015. *IEREST: Intercultural Education Resources for Erasmus Students and Their Teachers*. Koper: Annales University Press.
- Byram, M. 1997. *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*. Clevedon: Multilingual Matters.

- Byram, M. 2008. *From Foreign Language Education to Education for Intercultural Citizenship*. Bristol: Multilingual Matters.
- Byram, M. 2011. »Language teaching (and learning) in a European perspective.« V *Foreign language teaching - history, theory, methods*, ur. J. Appel, S. Doff, J. Rymarczyk in E. Thaler, 11–18. Berlin: Langenscheidt.
- Byram, M. 2018. »Internationalisation in Higher Education – An Internationalist Perspective.« *On the horizon*. 26 (2): 148–56.
- Čebren, N., ur. 2004. *Cross Cultural Business Communication: CCBC. Student's Book*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče.
- Čebren, N. 2008. *Close Otherness: Language as a Bridge to Intercultural Citizenship*. Koper: Založba Annales.
- de Wit, H. 2011. »Globalisation and Internationalisation of Higher Education.« *RUSC* 8 (2): 241–48.
- de Wit, H., I. C. Jaramillo, J. Gacel-Ávila in J. Knight. 2005. *Higher Education in Latin America: The International Dimension*. Washington, D. C.: The World Bank.
- Fiormonte, D. 2017. »Digital Humanities and the Geopolitics of Knowledge.« *Digital Studies/Le champ numérique* 7 (1): 1–18.
- Gacel-Ávila, J. 2005. »The Internationalisation of Higher Education: A Paradigm for Global Citizenry.« *Journal of Studies in International Education* 9 (2): 121–36.
- Gržina Cergolj, M. 2020. »Informacijske tehnologije v učnem procesu drugega jezika: poučevanje italijanščine kot drugega jezika v osnovni šoli s slovenskim učnim jezikom na dvojezičnem območju slovenske Istre.« Doktorska disertacija, Univerze na Primorskem.
- Halliday, F. 1988. »Three Concepts of Internationalism.« *International Affairs* 64 (2): 187–98.
- Jiang, X. P. 2008. »Towards the Internationalisation of Higher Education from a Critical Perspective.« *Journal of Further and Higher Education* 32 (4): 347–58.
- Jones, E. 2015. »Culture Change and Exchanging Culture: The Role of Languages in Internationalisation.« V *Supporting Internationalisation through Languages and Culture in the Twenty-First Century University*, ur. M. P. Orme, 11–23. Bern: Peter Lang AG.

- Krek, J., in M. Metljak, ur. 2011. *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Knight, J. 1997. »Internationalisation of Higher Education: A Conceptual Framework.« V *Internationalisation of Higher Education in Asia Pacific countries*, ur. J. Knight in H. de Wit, 5–19. Amsterdam: European Association for International Education.
- Kuelh, W. F. 2009. »Concepts of Internationalism in History.« *Peace and Change* 11 (2): 1–10.
- Liddicoat, A., in A. Scarino. 2013. *Intercultural Language Teaching and Learning*. New York: Wiley and Sons.
- Phillipson, R. 2006. »English, a Cuckoo in the European Higher Education Nest of Languages.« *European Journal of English Studies* 10 (1): 13–32.
- Risager, K. 2012. »Language Hierarchies in the International University.« *International Journal of the Sociology of Language* 216: 111–30.
- Rizvi, F. 2017. »School Internationalization and Its Implications for Higher Education« V *The Globalization o Internationalization: Emerging Voices and Perspectives*, ur. H. de Wit, J. Gacel-Ávila, E. Jones in N. Jooste, 18–26. London; New York: Routledge.
- Yemini, E. 2015. »Internationalisation Discourse Hits the Tipping Point: A New Definition Is Needed.« V *Perspectives: Policy and Practice in Higher Education* 19 (1): 19–22.
- Zudič Antonič, N. 2009. »Razvijanje medkulturne sporazumevalne zmožnosti pri pouku tujega/drugega jezika v Sloveniji«. V *Brez spopada: kultur, spolov, generacij*, ur. V. Tašner in sodelavci, 29–42. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Zudič Antonič, N., in M. Malčič. 2007. *Il vicino diverso: percorsi di educazione interculturale di lingua italiana*. Koper: Založba Annales.

Spletni viri

- Aškerc Veniger, K., in A. Flander, ur. 2016. *SISVŠ 2016: Strategija internacionalizacije slovenskega visokega šolstva 2016–2020*. Ljubljana: Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja; Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. https://www.cmepius.si/wp-content/uploads/2014/02/Strategija-internacionalizacije-slovenskega-visokega-solstva-SLO-2016%E2%80%932020_WEB.pdf.

Evropski ministri za izobraževanje. 1999. *Bologna Declaration of June 1999*. Eurashe. https://www.eurashe.eu/library/bologna_1999_bologna-declaration-pdf/.

Univerza na Primorskem. N. d. *LP UP 2012–2019: Letno poročilo UP, 2012–2019*. <https://www.upr.si/si/univerza/temeljni-dokumenti/>.

Summary

Facets of multilingualism and interculturality in international projects

Internationalisation of tertiary education presumes encounters and networking among students, teachers, and administrative staff from various cultures and countries. Formation of such networks leads to information and knowledge exchange, a process at the core of the concept of the university as an institution. Namely, the academic area is postulated on the cultural universality of the learning/teaching process, which opens the way to the exchange of fundamental wisdom, critical and independent thinking. Cooperation among partners from various cultural backgrounds – the "foreigners", who are different from us and bring along a diversity of views, helping us to think differently, evaluate critically and to de-centre from our usual practices. Their worldviews, values, and behavioural patterns encourage us to identify and reassess our own cultural limitations. Close contacts and cooperation in multicultural groups help erase the distinctions between "national" and "international", a virtual contrast that is a consequence of prejudice and stereotypes. The paper examines certain aspects of intercultural and multilingual collaboration in international projects, as well as the response to the implementation of projects' outcomes among the student population in the process of internationalisation.